

ספרות ילדים ב'

יחידת לימוד אחת

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעהיים.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה ארבעה פרקים:

פרק ראשון	40 נקודות
פרק שני	40 נקודות
פרק שלישי	20 נקודות
סה"כ	100 נקודות

ג. חומר עזר מותר לשימוש: אין.

ד. הערות מיוחדות: ענה על מספר השאלות הנדרש בשאלון. המעריך יקרא ויעריך את מספר התשובות הנדרש בלבד, לפי סדר כתיבתן במחברתך, ולא יתייחס לתשובות נוספות.

בשאלון זה 9 עמודים.

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר, אך מכוונות הן לנבחנות והן לנבחנים.

בהצלחה!

השאלות

פרק ראשון (40 נקודות)

ענה על השאלות 1 ו-2 (לכל שאלה – 20 נקודות).

שאלה 1

קרא את הסיפור **שפת הסימנים של נועה** מאת נירה הראל, וענה על שניים מבין הסעיפים א'–ג'.

שפת הסימנים של נועה

בקר אחד התעוררה נועה משנתה ושאלה: "אמא, היום יום שני?"
"לא", ענתה אמא, "היום יום שלישי. יום שני היה אתמול."
בקר אחר התעוררה נועה ושאלה את אבא: "אולי היום יום שלישי?"
"לא", אמר אבא, "היום יום חמישי. יום שלישי יהיה מחר."
כך זה היה פעמים ועוד שלש פעמים, עד שנועה התרגזה. למה כלם יודעים מתי בא כל יום ורק אני טועה תמיד? אני צריכה סימן, שאדע כמו כלם. סימן זה רעיון טוב, אבל מי יתן לי אותו?
אכלה נועה וחשבה, שחקה וחשבה. אכלו כשאמא סרקה את צמותיה, חשבה.
והוקא אז המציאה רעיון מוצלח. הצמות – הן יהיו הסימן.
"אני רוצה לשנות תסרוקת בכל יום", אמרה נועה לאמא.
"בבקשה, גברת מגנדרת, באיזו תסרוקת את בוחרת היום?"
"איזה יום היום?" שאלה הגברת, כלומר נועה.
"היום יום ראשון", אמרה הספרית, כלומר אמא.
"אם כן, אני מבקשת צמה אחת."
"בבקשה". ואמא קלעה לנועה צמה אחת וקשרה בסרט אחד, סימן ליום ראשון.
נועה הייתה מרצה מאד. "היום יום ראשון, היום יום ראשון", ספרה לכל מי שרצה לשמע, ולטפח את צמתה כל הזמן עד שהגיעה השעה לשכב לישון.
נועה התרחצה ולבשה פיז'מה, אבל לפני שנכנסה למטה, בקשה מאמא להחליף את התסרוקת.
"עזשן אני רוצה שתי צמות", אמרה. "מחר בבקר אתעורר עם שתי צמות ושני סרטים ואדע שהגיע יום שני."
אמא הסכימה. למה לא? לקלע שתי צמות זה ענין פשוט. וקלעה.

עבר הלילה, בא הבקר ונועה התעוררה משנתה. היא מששה את שערוניה, איזה יפוי! צמתים - אחת ושתיים, ונדעה מיד - יום שני הגיע. כל-כך קל לדעת.

וקד נמשך העינו. בערב קלעה אמא לנועה שלש צמות, כדי שתתעורר למחרת ותדע שהגיע יום שלישי.

בערב יום רביעי קלעה לה ארבע צמות,

וליום חמישי חמש צמות,

ליום ששי - שש צמות,

ולכבוד שבת קשטו את ראשה של נועה שבע צמות דקות קשורות בסרטים צבעוניים.

שבוע עבר ועוד שבו. ואז, יום אחד, קרה משהו שקלוקל הכל. זה היה במוצאי-שבת. אמא כבר פרקה את שבע הצמות של יום השבת וקלעה לנועה צמה אחת לכבוד יום ראשון. אבל באמצע הלילה נפתח הסרט, הצמה התפרקה והשערות התפרזו. כשנועה קמה משנתה היא לא מצאה צמה. סתם שערות מפזרות. מה יהיה עכשו? שוב אתבלבל כל הזמן, חשבה נועה,

אבל מיד אחר-כך חשבה מחשבה אחרת. אם אתמול היה שבת, הרי היום יום ראשון ומחר יהיה יום שני ואחריו יום שלישי. ופתאום הרגישו שאין לה עוד צרף. בסימן כדי לדעת את ימי השבוע.

"אז מה אעשה בכל הסרטים שנשארו מהצמות שלי?" שאלה.

"שימי אותם בכיס הימני שלך," הציעה לה אמא.

"בסדר," אמרה נועה, והכניסה את הסרטים לכיס השמאלי.

"טעית, ילדה," אמרה לה אמא, "זה כיס שמאל ולא כיס ימין."

"אוי, תמיד אני מתבלבלת, איך אלמד להבחין בין שמאל לימין?" ואמרה לעצמה: אני צריכה סימן. היא לקחה את כל הסרטים וענדה אותם על יד ימין שלה, כמו צמיד. ואז נגשה אל אבא,

הרימה את היד הענודה צמיד ואמרה לו: "תראה, אבא, זוהי יד ימין שלי, אתה מאמין?"

"מאמין ועוד איך," אמר אביה ונשק לבתו נשיקה על הלחי. ופרוש הדבר, בשפת הסימנים של אבא, שהוא אוהב אותה מאד.

(10 נק') א. הסיפור משתייך לז'אנר הסיפור הדידקטי. ציין שני מאפיינים של הז'אנר והבא

דוגמה מן הסיפור לכל מאפיין שצינת.

(10 נק') ב. תאר את שתי הבעיות של הגיבורה בסיפור, והסבר מהו המסר של הסיפור.

(10 נק') ג. בסיפור נזכרים שלושה סימנים. ציין מהם הסימנים ומה מסמל כל אחד מהם.

שאלה 2

קרא את הסיפור **הקטטה עם המטאטא**, מאת עודד בורלא, וענה על שניים מבין הסעיפים א'–ג'.

הקטטה עם המטאטא

פעם היה ילד שזיכר שזיכר שזיכר לריב. עם ילדים, עם חתולים, עם חפצים – עם כלם. הוא רב עם נוצה. הוא אמר שנהנוצה התחילה: היא הכתה אותו בראשונו; קנו לו כלון – הוא התחיל לריב עם הכלון – והכלון התפוצץ. הוא רב עם הדלת, אז הדלת נסגרה לו על הרגל. הוא רב עם השמיכה שלו ועשה בה חור – אז בליקה היה לו קר בגב. הוא רב עם החשמל – אז נהיה חשך בבית. בחורף הוא רב עם הרוח – וקבל נזלת. פעם ראה אוריון טס בשמים בזירות, ורצה לריב אתו – אז האוריון נבהל וברח. יום אחד התחיל לריב עם המטאטא. "איזה מן מטאטא הוא זה!" קרא וזרק את המטאטא לרצפה. ידית המטאטא נפלה על רגלו והוא קפץ וקרא: "המטאטא הכה אותי!" ואז דרך עליו בחזקה. ידית המטאטא התרוממה והרביצה לו מכה במרפק. "שוב פעם הוא מכה אותי!" צווח. אמא של הילד השוכב נכנסה לחדר ושאלה: "מה קרה?" והילד השוכב ענה: "הוא התחיל אתי! תמיד הוא מתעסק אתי! אינני אוהב אותו!" אמא צחקה והשלימה בייניהם. מאז אין הילד רב עם המטאטא. עכשו הוא רב עם הפרו. הוא ברגז אתו.

10 נק') א. הסבר מהו הומור של מצבים (הומור סיטואציוני) ומהו הומור לשוני (הומור ורבלי).

10 נק') ב. אחד הסוגים של הומור של מצבים הוא הומור של חבטה. הסבר מהו הומור של חבטה והבא שתי דוגמאות מן הסיפור להומור מסוג זה.

10 נק') ג. ציין שני סוגים נוספים של הומור של מצבים המופיעים בסיפור (מלבד הומור של חבטה). הבא דוגמה מן הסיפור לכל סוג.

פרק שני (40 נקודות)

ענה על השאלות 3-5.

שאלה 3 (16 נקודות)

לפניך השיר **שיר ערש לאלישבע**, מאת מרים ילן שטקליס. קרא את השיר וענה על שניים מבין הסעיפים א'-ג'.

שיר ערש לאלישבע

הבבה שלי גדולה,	נומי נומי בבתי.
שם יפה קראתי לה	אלישבע, את בתי.
לה קראתי אלישבע	נומי, נומי נומי, נומי!
לו לי, לו לי, לו לי, לו.	לו לי, לו לי, לו לי, לו.
בבתי צריכה לישון -	גם אני אשכב לישון
כך אמר לי השעון.	טיק טיק טק אמר שעון...
הוא אמר לי: כבר גרבע,	ומחר, מחר תקומי
לו לי, לו לי, לו לי, לו.	לו לי, לו לי, לו לי, לו.

8 נק' א. ציין שני מאפיינים של שיר ערש, והבא דוגמה מן השיר לכל מאפיין שצינת.

8 נק' ב. ציין שתי דרכים שבאמצעותן נוצר המצלול בשיר. הבא דוגמה מן השיר לכל דרך.

8 נק' ג. הסבר מהו דיבר מטונימי, והבא שתי דוגמאות מן השיר לדיבר כזה.

שאלה 4 (16 נקודות)

לפניך השיר הלירי **כְּשֶׁעָצוּב לִי**, מאת שלומית כהן-אסיף. קרא את השיר וענה על שניים מבין הסעיפים א'-ג'.

כְּשֶׁעָצוּב לִי

אֶמְרֵתִי לְאִמָּא: "עָצוּב לִי!"

"לֵךְ תִּשְׁקָה אֶת הָעֵצִיצִים," אִמָּא אָמְרָה.

הַשְׁקִיתִי

וְלֹא עָזַר

הָעָצֵב לֹא עָבַר.

אֶמְרֵתִי לְאָבָא: "עָצוּב לִי!"

"אֲזִי תִּשְׁיֵר שִׁירִים," אָבָא אָמַר.

שִׁירֵתִי

וְלֹא עָזַר

הָעָצֵב לֹא עָבַר.

אֶמְרֵתִי לְסָבָא: "עָצוּב לִי!"

סָבָא לָטַף לִי אֶת הַצְנָאָר,

"סִפֵּר מֶה קָרָה,

אֵל תַּחְסִיר דָּבָר."

וְהָעָצֵב עָבַר...

8 נק') א. ציין שני מאפיינים של השיר הלירי. הבא דוגמה מן השיר לכל מאפיין שצינת.

8 נק') ב. הסבר מדוע הורי הילד לא הצליחו להפיג את העצב של הילד, ומדוע הסבא הצליח בכך.

8 נק') ג. ציין מיהו הדובר בשיר ומהי תרומתו לנמען.

שאלה 5 (8 נקודות)

לפניך שלושה שירים: **קִרְפָּדָה מְנַמֶּרֶה** – שיר משחק מאת שלמה אוריאל, **הַחֲתוּל**, שיר תיאורי מאת רפאל ספורטה, ו**שְׁטוּזִים** – שיר נונסנס מאת דתיה בן־דור.

בחר **אחד** מן השירים, קרא אותו וענה על **אחד** מבין הסעיפים א'–ב'.

קִרְפָּדָה מְנַמֶּרֶה

קִרְפָּדָה מְנַמֶּרֶה

מִצָּאָה בָּצָה וְקִרְקָה:

קָנָה קָנָה קָנָה

קָנָה קָנָה קָנָה

אֵיזָה יָכִי שֶׁל סְבִיבָה!

הַקִּרְפָּדָה הַשּׁוֹבֵבָה

בְּתוֹךְ הַבֵּץ הַסְתוֹבֵבָה

סָב סָב סָב

סָב סָב סָב

כָּמָה חָס לִי פֶה נָטוּב!

הַקִּרְפָּדָה הַיִּרְקָה

קִרְפָּצָה בִּבֶּץ וְצִחָקָה:

קָפִיץ קָפִיץ קָפִיץ

קָפִיץ קָפִיץ קָפִיץ!

אַחֲרֵי אֲמִבְטָיָה כָּה חֲמָה

הַקִּרְפָּדָה קָצָת רְדוּמָה

נִים נִים נִים

נִים נִים נִים

כָּמָה נוֹחַ וְנָעִים!

אֵיזָה כִּיף לִי פֶה בִּבֶּץ!

שְׁטוּזִים

פַּעַם דָּג רָקֵד עַל הַגֵּג.

פַּעַם פָּרָה הִלָּכָה לַמִּסְפָּרָה.

פַּעַם סוּס נָהַג בְּאוֹטוֹבוּס.

פַּעַם אֶתוֹן קָרָאָה עֵתוֹן.

פַּעַם סִיר טִפַּס עַל הַקִּיר.

פַּעַם קִיר שָׁר שִׁיר.

פַּעַם בִּקְבוּק הִלָּךְ לְשׁוּק.

פַּעַם מַחַט עָשְׂתָה מְקַלַּחַת.

שְׁטוּיּוֹת! שְׁטוּיּוֹת!

זֶה לֹא יָכוֹל לִהְיוֹת.

אִזּוֹ מָה?

זֹאת כָּל הַחֲכָמָה.

הַחֲתוּל

הַחֲתוּל הוֹלֵךְ בְּנֶחֱת

וְיֹדֵעַ נִקְיוֹן

וְחֹלֵב מְכַל צִלְחַת

מְלַשֵּׁק לְתֹאבּוֹן

מִיָּאֵי מִיָּאֵי לִיק לִיק

כְּלִי מֵלֵא חֲלָב מְתוֹק

בְּלִשׁוֹן לֶשֶׁק לֶשֶׁק

לִיק לִיק לֶק וְהִסְתֵּלֶק.

(8 נק') א. ציין את שם השיר שבחרת.

תאר שני מאפיינים של הז'אנר שהשיר משתייך אליו. הבא דוגמה מן השיר לכל מאפיין שציינת.

(8 נק') ב. ציין מהו סוג החרוזה בשיר שבחרת. הבא שתי דוגמאות מן השיר לסוג החרוזה שציינת.

פרק שלישי (20 נקודות)

ענה על שתיים מבין השאלות 6-9 (לכל שאלה – 10 נקודות).

שאלה 6

הסבר מהו דיבר פיגורטיבי, והבא דוגמה לדיבר מסוג זה.

שאלה 7

בחר **אחד** מן הז'אנרים האלה: משל, אגדה, סיפורי צדיקים, הסיפור האטימולוגי.
ציין **שניים** ממאפייני הז'אנר שבחרת, והבא דוגמה ליצירה השייכת לז'אנר.

שאלה 8

ציין **ארבעה** מאפיינים של ספרות ילדים.

שאלה 9

ציין את שלושת סוגי היחסים בין טקסט ובין איור.
לאיזה סוג יחסים שייך האיור הנלווה לשיר **שִׁיר עֶרֶשׁ לְאֵלִישָׁבַע** (עמוד 5)? נמק את תשובתך.

בהצלחה!